

Een blik achter de spiegel

De kunst, de politiek en de markt

Op 9 januari hield Ivo Van Hove, regisseur en directeur van Toneelgroep Amsterdam, in Den Haag de jaarlijkse Machiavellilezing. Onder de titel *De kunst is een ontembaar wild dier* hield hij een betoog (en dat was meteen ook zijn ondertitel) over 'de betekenis van kunst voor onze samenleving'. Etcetera vroeg [Eric Corijn](#) en [Stefaan De Ruyck](#) om te reageren.

Het belang van de kunst voor de samenleving, zo schrijft Ivo Van Hove, staat voortdurend ter discussie: 'In onze tijd wordt kunst vaak onschadelijk gemaakt door te stellen dat ze niet maatschappelijk relevant is. De relevantie van kunst wordt dan meestal afgemeten aan cijfers, inkomsten. De kunst wordt vervolgens als elitair bestempeld, entertainment voor de happy few.'

Sinds enkele jaren werkt Van Hove in de Vlaamse Opera aan de enscenering van Wagners *Ring des Nibelungen*. Voor de communicatie van het deel *Siegfried* werd gebruikgemaakt van affiches waarop de zelfgemaakte foto te zien was van de student Seung Hui (die een bloedbad aanrichtte op de Virginia Tech school) terwijl hij de loop van een wapen op de camera richt. Voor Van Hove spoorde de gebeurtenissen op Virginia Tech met het verhaal van Siegfried, 'een jonge man die zich vervreemd voelt van de bestaande wereld en zich terugtrekt in de bossen waar hij zich gelukkig voelt samen met de wilde beesten'. Toen de affiche in het Antwerpse straatbeeld verscheen, stak een ware mediastorm op. Een operaregie stond opeens in het centrum van de belangstelling. 'Het belang van kunst,' zo schrijft Van Hove, 'was voor iedereen een dag lang duidelijk, het werd zelfs nieuws.'

Iets verderop schrijft hij: 'De kunst is van wezenlijk belang voor de maatschappij. Kunst

zorgt ervoor dat we onze diepste angsten, frustraties en verlangens kunnen beleven in musea, concertgebouwen, theaters en bioscopen. (...) De kunst als zuiveringsstation van onze samenleving. (...) De politiek moet zich bezighouden met de orde in de samenleving, de kunst met de chaos. Het zijn de grensconflicten die de rol van de kunst maar ook die van de politiek de laatste jaren vertroebelen.'

Volgens Van Hove is het een groot misverstand om de kunst maatschappelijk te willen inzetten. Hij ontkent niet dat de kunst belang heeft bij goed ondernemerschap en professionalisering. Maar daarmee mag ze nog niet tot een instrument worden herleid. Ze mag niet in een kooi worden gestopt en als een wild dier worden getemd.

Hij besluit met: 'Kunst moet gaan over de grote thema's van vandaag, over identiteit, globalisering, migratie en multiculturaliteit. Het kan de perfecte missing link zijn waardoor de kunst onbedoeld maatschappelijke doelen dient. De grote thema's van vandaag die moeten te zien zijn op onze podia door een blik achter de spiegel te gunnen, niet door simpelweg in die spiegel te kijken.'

We vroegen twee mensen uit de culturele sector om op de tekst van Ivo Van Hove te reageren. Eric Corijn is cultuurfilosoof en sociaal wetenschapper aan de VUB. Stefaan De Ruyck

is voormalig kabinetschef van minister van Cultuur Bert Anciaux en sinds kort directeur van het kunstencentrum Vooruit. We vroegen ook enkele schrijvers-theatermakers, maar geen van hen vond de tijd om iets op papier te zetten binnen het verlopen van de deadline voor dit nummer.

In Nederland reageerden schrijver Cyrille Offermans en oud-directeur van Het Theaterfestival Arthur Sonnen. Hun teksten zijn downloadbaar van de site van Toneelgroep Amsterdam, www.toneelgroepamsterdam.nl.

In De Standaard en De Morgen verschenen op 30 januari ingekorte versies van de lezing van Ivo Van Hove. De volledige tekst kan worden gelezen op www.stichtingmachiavelli.nl.

Absolute autonomie bestaat niet

ERIC CORIJN

Slavoj Zizek heeft me geleerd de dingen van opzij te bekijken, relaties tussen maatschappelijke velden vooral transversaal te benaderen, het onderscheid te maken tussen centraal en marginaal, tussen essentie en bijkomstigheid, tussen het zichtbare en het verborgene... Relaties zijn eigenaardige dingen. Wat verbindt, is niet altijd goed zichtbaar, laat staan dat wat erover wordt gezegd ook het echte krachtenveld weergeeft.